

DOŁOŻYĆ (169) *vb pf*

Oba o jasne.

inf dołożyć (52). ◇ *fut 1 sg* dołożę (8). ◇ *2 sg* dołożysz (1). ◇ *3 sg* dołoży (5). ◇ *1 pl* dołożemy (1) *SienLek*, dołożym (1) *SkarKaz*, dołoż(e)m (1) *GliczKsiąż.* ◇ *3 pl* dołożą (2). ◇ *praet 1 sg m* -m, -em dołożył (4). ◇ *2 sg m* -ś, -eś dołożył (2). ◇ *3 sg m* dołożył (57), dołoż(e)ł (1) *ZapKościer.* *n* dołożyło (1). ◇ *3 pl m pers* dołożyli (3). *subst* dołożyły (1). ◇ *imp 2 sg* dołoż (1), dołoży (1) *Strum* (1 : 1). ◇ *3 sg* niech(aj) dołoży (2). ◇ *con 1 sg m* bych dołożył (1) *BiałKat*, bym dołożył (1) *CzechEp.* ◇ *3 sg m* by dołożył (2). *n* by dołożyło (1). ◇ *1 pl m pers* by(s)my dołożyli (1). ◇ *3 pl m pers* by dołożyli (3). ◇ *impers praet* dołożono (6), dołożyło się (1) *ActReg.* ◇ *con* by dołożono (3). ◇ *part praet act* dołożywszy (6).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVIII w.

1. *Dodać, przyłożyć, dopełnić, uzupełnić, dołączyć, dorzucić* (27) : Bá wierzę iżeś dołożył/ Ale nie w brog w miecheś włożył *RejZwierc* 234v.

dołożyć czego (4): Tām dopięro odpoczniemy/ Dołożywłzy zwiérzchem brogá *KochSob* 63. *Cf dołożyć czego czym, Zwroty.*

dołożyć czego czym (1): A to dla tego lepiéy ci iuz Drzewem dołożyć Vpuftu chróftowégo/ że ziemiá na chróście zá drzewem/ będzie mięszłza. *Strum* M4v.

Zwroty: »ostatka dołożyć [czym]« (1): á oštátká dołoż drzewem *Strum* M4.

»worka dołożyć« (1): Kiedy go [*bogatego*] tefkno od skrzynie Od onych miłych pieniędzy Co ich fínadz nábierał w nędzy Bo czáfem by fie przemorzyć Tedy więc worká dołożyć *RejRozpr* E3v.

W przen (11) :

dołożyć czego (7): żadny narod nie iest przykłonnieyłzy/ y ku kftátom/ y ku káżdemu ćwiczeniu/ iáko Polak: gdy do czegożkolwyek pilności á chuci dołożyć będzye chciał. *RejWiz* A4v; Day im w łáfce twey wftáwiczne postępowanie [...] A cokolwiek fię dobrego/ [...] opuściło/ rácz tego łam miłóściwie dołożyć *LatHar* 30, 156, 190. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*, »ostatka dołożyć«.

dołożyć czemu (1): *LatHar* 247 *cf Szereg.*

dołożyć czym (1): wieleby [...] młodych/ obyczáyami z ftáremi zrownáło: á co ná lećiech zchodzi/ cnotámiby dołożyli *SkarŻyw* 136.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*tego* (1); *czego* (2)] (2): Ale tylko czego im nie dostawáło/ tego Piotr y z Ianem dołożył/ áby modlitwę zá nie vczyniwłzy/ y rękę włożywłzy/ Duch S. był im wżyczony. *WujNT* 429, 707.

Zwroty: »ostatka dołożyć [czym]« (2): Oštátká zachowániem/ wielkim dołożyli/ Ze fie v włzech Polakow/ pyęknie ozdobili. *RejZwierz* 60v; *RejZwierc* 112v.

»wiarą dołożyć« (2): *RejFig* Cc8v; nie káżdemu w drogę do Korintu/ bo tām trudno przeiázdy/ więc fie o nim ná mieyfczu dowiedzieć/ á wiarą mocno oštátká dołożyć/ tedyć wżytko zá iedno ftánie iákobyś tām był. *RejZwierc* 112v.

Szereg: »dołożyć i dosypać« (1): Czyniác z fwey ftrony co możemy/ bądźmy tego pewni/ iż dołoży y dofypie nie dołkonáłości y niepotężności náłzey ten Pan/ ktory nas y záprałza ná te gody *LatHar* 247.

a. Dopłacić, zapłacić (o pieniądzach, wydatkach, kosztach itp.) (11) : A ná wálfe ty vtráty Niezniołá was wálfe płáty By też więc dułfe przyłóżyć Mułi łkąd inąd dołóżyć *RejRozpr* B4, Fv; Nie łkázili biełiády/ gđzye łie obroćili/ Y gđzye trzebá dołóżyć/ tám łie nie kurczyli. *RejZwierz* 71; *Strum* H4; *ZapKóścier* 1583/39.

Zwroty: »restem [= resztkami] ostatka dołóżyć« (1): wízákże vmyłłu wielkiemu/ Y máłło/ zda łię wiele/ rad czyni káżdemu Dobrze/ by też y Rełtem oštátká dołóżyć/ Cnoty/ Sławy nábytey/ byle nie z vbożyć. *KołakCath* C3v.

»złotem dołóżyć« (1): A chcemyli złotem dołóżyć/ ácz go on od nas nie potrzebuie/ tedy tych dołóć mamy o ktorých nam łam powiełáł *RejPos* 37.

Szeregi: »dać i dołóżyć« (1): zapisałem się na Tysiąc złotych y Paniey Potockiey zapisał się Dzibłowski abo zapłacieł 800 złotych aiam dał y dołóżył 400 y zpłatem *ActReg* 163.

»dołóżyć a dosypać« (1): Nyechay nye żáłuye wyłypáć/ potem gđy też łyn czego łie dobrego náuczy/ zás dołóży á dołypie. *GliczKsiąż* M6.

W przen (2) :

dołóżyć z czego (1): Bowiem ten opyekálnik [Bóg] y s łwego dołóży/ Pełne káty y łkrzynie gđy raczy náłóży. *RejWiz* 105v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [tego; czego] (1): Tego czáłu dołtátek wálz/ niechay ich nędze gási: áby też ich dołtátek/ tego dołóżył [!] czego też wam niedołtáie. *SkarŻyw* 589.

2. Dodatkowo powiedzieć lub napisać; rozszerzyć zakres wypowiedzi; także ogólnie: powiedzieć, powiadomić, poinformować, zakomunikować, oświadczyć; wyłożyć, przedstawić, podać; wspomnieć, nadmienić, zaznaczyć; zalecić (142) : *GórnDworz* Cc8, Mm6v; *RejPos* 106, 158, 260; *GrzegŚm* 6; *GórnRozm* G2v; Te condescenłię záchowuią Práktykowie *in vfu*, łtrzegąc tego, áby mąż nie był ták *mulierofus*, żeby miłuiąc żonę łwą, miał łie do łczętu łam gołóćić. Wyiáwłszyby dołóżono w zapiłie *super tota et integra medietate bonorum fuorum*. *SarnStat* 1270, 1276, [1281]; Nie dármo łię/ iáko Łukałz ś. dołóżył/ ná przybýćie nagłe Pána łwego vczniołie przełtráłżyli/ y zátwóżyli *SkarKaz* 204a.

dołóżyć czego (101): *ComCrac* 22; *KromRozm III* M4; *Diar* 56; *GliczKsiąż* B7; *LubPs* T4; *RejAp* 188; *SienLek* 194 [2 r.], 196; *GórnDworz* T7v, V5v, L17v; tymi łłowy Dawid dołóżył tego Proroctwá łwego. *RejPos* 250v, 36v, 118v, 144v, 150, 152 [2 r.] (12); *BiałKat* 41, 386; *RejZwierc* 1v, 145v; *WujJud* 74v; *RejPosWstaw* 21v; *CzechRozm* 50, 55v, 107, 127v, 138v (7); *CzechEp* 22, 30, 125, 187, 191 (11); *ReszPrz* 13; *WerGośc* 260; *GórnRozm* F3v; y prawie dołóżyłó się wszytkieg^o by też to miałó isc przez vsta wīm samego *ActReg* 169; *LatHar* +5, 253; W Pierwłzey Gełłi kártę przewroćiwłzy w pierwłzym wierłzu nie dołóżono tego [!] słowká Roki. *RybGełłi* A4; *WujNT* 30; *SarnStat* [1281]; *KlonWor* 80. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym, Fraza*, »ostatka dołóżyć«.

dołóżyć komu (3): *RejPos* 134, 251v; ále thego theż [Pan] dołóżył dobrým á wierným łwoim/ iż ia wam nie tákı pokoy dawam iáko dawa łwiát, *RejZwierc* 132v.

dołóżyć k(u) czemu (2): jako księża IchM się zbraniają na osoby swe co ukłádać, k temu jeszcze trzeba wiele w tej obronie dołóżyć *Diar* 78; *GórnDworz* N6.

dołóżyć czym (2): y dołóży [łługa] litownemi łłowy/ iáko nieborak náder bárzo miłuiie *GórnDworz* Bb4; *RejPos* 250v.

dołożyć o czym (4): A o świętey też pámiątce męki swoiey w ciele á we krwi iego też Páweł s. dołożył *RejPos* 235, 138; *SkarŻyw* 74; *SkarKaz* 484b.

dołożyć w czym (11): *RejPos* 46, 134, 138; ták iáko y Dawid święty tego nadobnie w pińaniu twym dołożył *RejZwierc* 1v, 145v; *WujJud* 74v; Przetoż y on Zácháriařz/ [...] nie zániechał tego dołożyć w piońecce swoiey *RejPosWstaw* 21v; *CzechRozm* 138v, 180; *ReszPrz* 13; *WujNT* [405], 557, 828; Iáko y owo/ kiedy w ákćie nie dołożą Tego łłowká PROXIMA, łto błędow námnożą. *KlonWor* [80].

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (41); iż(by) (39), aby (5), że (5), jako (1), inne wskaźniki (7)] (57): KromRozm III M4; Diar 38, 39; *RejWiz* 185v; LIgurgus między práwy ták dołożył tego/ Aby pánná nie miáła pořagu řadnego. *RejZwierc* 40v, 54v; *SienLek* 194, 196; *RejAp* 96v [2 r.], 123; Tego też dołożę/ iż w tym przedręźniániu/ ábo pokazowániu czyiey pořtháwy/ mądrze łie łprawowác trzebá *GórnDworz* O8v, N6, Bb4, Cc8v, L13, Mm2; *RejPos* 13, 16, 29v [2 r.], 46, 104 (16); *RejZwierc* 132v, 178v; *WujJud* 151v; *CzechRozm* 18 [2 r.], 195, 203; Y dołożyli pořłom te^{go} iefli będzie gotow zleśc z onego łłupá/ áby mu wolnośc dáli řywot on záczyty prowadzić *SkarŻyw* 30, 74; *CzechEp* 20, 125, 282, 284, 287 (9); á przedię tego nie dołożył/ coby to zá rozmowy były. *NiemObr* 78, 105; *GórnRozm C*; *ActReg* 105; *SarnStat* 799, 853.

Fraza: »jakom (a. czego) wyżej dołożył« (3): áżeby przycziná nie byłá do wymowek/ řem ia zacnieyřzego řodu/ iákom wyřzey dołożył. MycPrz C3v, C3, C4.

*Zwroty: »ostatka [z czego] dołożyć« (1): Ale gdyż cie Pan bog obdárzyć raczył s przyrořzenia rořtropnym baczeniem/ [...] ták rozumiem ře łobie ořtátká s łwego vwařzonego rozmyřłtu dołóżić będziełz vmiał *RejZwierc* A3v.*

»znacznie (a. dostatecznie itp.) dołożyć« [szyk zmienny] (8): CzechRozm 107; iáko tego Dioniziufz znácznie dołożył/ [...] iż on y tę řiemię ktorá wiernym wydźiera/ łwoim dźieli y dáruię. *CzechEp* 369, 187, 283, 353; To ięft/ tym ich więcey przyřtawáło do kořciołá: iáko w Graeckim iářniey dołóżono. *WujNT* [405]; Abyłmy byli w prawdziwym Synie ięgo Ięfuřie Chriřtuřie/ iáko w Graeckim texćie wyřáźnie dołóżono. *WujNT* 828, 557.

Szeregi: »dołożyć i (o)powiedzić« [szyk 1 : 1] (2): SkarŻyw 74; iáko łam [Syn Boży] po tym Piotrowym wyřnániu dołożył y opowiedźiał *SkarKaz* 117a.

*»dołożyć i pokazać« (1): godźi łię y tego dołożyć/ y to też pokazać *CzechEp* 20.*

a. Dowieřć, udowodnić, uzasadnić; potwierdzić (7) :

dołożyć czego (5): czego y tym mořem dołożyć/ ře też dáley mowi/ iřes yadł ten owoc *GliczKřiqż* Hv, G7v, O4v. *Cf dołożyć czego czym.*

dołożyć czego czym (2): Mořem też y inřłymi [przyřładami] tego dołożyć *GliczKřiqż* B4v; *RejPos* 271v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: to (1), tym (1); co (1), ře (1)] (2): GliczKřiqż Hv; ná tołmy łię zgořzili/ ták twoiá [Papieřa] zwiřzchnořć/ niech łynom to/ co przyřłoi dołóży. *SkarJędn* 117.

Szeregi: »dołożyć i doprawić« (1): Lepyey řeby ocyęc dáł ráćzey ná řzemyřłlo łyná niř ná náuki. Cřego wřłlythkiego [...] dołóřem y doprawyęm. *GliczKřiqż* G7v.

»dowieść a dołożyć« (1): Czego ábyfmy fluffnye dowyedli á dołożyli/ them ftrychem wtem tak foby pocżnyem. *GliczKsiqż* O4v.

»dołożyć i okazać« (1): mogą obiedwie ftronie przed wyfzłzými Sędziámi/ od ktorych fye iuż nie godzi áppellowác/ dołożyć y okázác. *GroicPorz* bb.

»dołożyć a podeprzeć« (1): Czego tym fobie fnádnie káždy dołożyć á podeprzeć może/ gdyż pímo narod Páńlki przywiodło od Abráámá áż do Iozephá/ wfpomináiąc go być mężem á opiekálnikiem pánienki Máriey. *RejPos* 271v.

Synonimy: 1. dodać, dosypać; a. dać, dopłacić, dosypać; 2. dokonać, dorazić, opowiedzieć, powiedzieć; a. doprawić, dowieść, okazać, podeprzeć, potwierdzić.

Formacje pochodne cf ŁOŻYĆ.

Cf DOŁOŻENIE, DOŁOŻON

BZ